

LİSANSÜSTÜ TEZLERE AİT ÖZET METİNLERİNİN YAZIM TEKNİĞİ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ¹

(THE EVALUATION OF ABSTRACT TEXTS IN TERMS OF WRITING TECHNIQUE
IN POSTGRADUATE THESES)

Eyyup COŞKUN²
Onur KAN³

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de eğitim (eğitim bilimleri ve alan eğitimi) alanında yapılan lisansüstü tezlerin özet metinlerinin yazım tekniği bakımından değerlendirilmesidir. YÖK Ulusal Tez Merkezinde yapılan taramalarda eğitim ile ilgili ana bilim dallarına ait, tam metin olarak ulaşılabilen 1821’i yüksek lisans; 341’i doktora tezi olmak üzere toplam 2162 tez çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Oranlı eleman örnekleme yöntemiyle tezlerin % 10’u değerlendirmeye alınmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen ve “Tez Özetlerini Değerlendirme Ölçeği” (TÖDÖ) ve “Tez Özetlerinde Karşılaşılan Sorunları Belirleme Envanteri” (TÖSBE) kullanılmıştır. Bu ölçme araçlarının geliştirilmesinde alanyazın taraması, taslak ölçeklerin oluşturulması, uzman görüşü, kodlayıcılar arası uyumun belirlenmesi aşamaları uygulanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde içerik analizi ve istatistiksel teknikler kullanılmıştır. Çalışmada ulaşılan temel sonuçlar şunlardır: Metin birimlerinden “Amaç” ve “Bulgular-Sonuç”ta göreceli bir başarı söz konusu olmakla birlikte “Yöntem” biriminde başarı düşüktür. Metin birimlerindeki başarı düzeyinde ve sorunların dağılımında yüksek lisans ve doktora tezleri arasında kayda değer bir fark bulunmamaktadır. Tez özetlerinde, metin birimlerinin çoğu zaman eksik verilmesinin yanında işlevsel olmayan (gereksiz) birimlere de sıkça yer verildiği görülmektedir. Alanlara göre yapılan değerlendirmede en başarısız alanın sosyal bilimler, en başarılı alanın ise eğitim bilimleri olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Lisansüstü tezler, özet, bilimsel yazı.

ABSTRACT

The purpose of this study is to evaluate abstract texts in terms of writing technique in postgraduate theses written in the subject area of education (educational sciences and field training). The population of the study is 1821 master theses and 342 doctoral theses (reached as full-text) in the departments related with education (in total 2162 theses) which were scanned in the National Thesis Center of Higher Education Council. 10% of the theses were evaluated with the method of stratified sampling. In the study, “Evaluation Scale of Theses’ Abstracts” (ESCTA) and “Inventory of Determining Problems Encountered in Abstracts” (IDPEA) were used as data collecting tools. Literature review, forming the draft scales, expert opinion, inter-rater reliability and were applied in the development of these assessment instruments. Content analysis and statistical techniques were used in data analysis. These are the basic results obtained in the study: A relative success is seen in the text units “Aims” and “Findings-Result” but, the success in the text unit “Method” is low. There is no significant difference in master and doctoral theses in terms of success level in text units and in the variance of problems. Most of the texts units are incomplete and non-functional units are usually seen in the abstracts of theses. In field-based evaluations, it is seen that social sciences is the most unsuccessful field while educational sciences is the most successful one.

Keywords: Postgraduate theses, abstract, scientific writing.

¹ Bu makale, 5. Uluslararası Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Kurultayı’nda sunulan bildirinin genişletilmiş hâlidir.

² Doç. Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü.

E-mail: ecoskun2002@yahoo.com

³ Okutman,, Ankara Üniversitesi, Rektörlük Türk Dili Bölümü. **E-mail:** onur.kan@ankara.edu.tr

GİRİŞ

Bilimsel yazılarda özet, çalışmayı kısaca tanıtmak amacıyla hazırlanan metindir (Karasar, 2011: 41). Özetle çalışmanın amacına, veri toplama ve çözümleme yöntemlerine, elde edilen temel bulgulara ve sonuca ana hatlarıyla yer verilir (Bhatia, 1993; Day, 2000; Karasar, 2006, 2011; APA, 2009). İyi bir özet, makalenin amacını ve içeriğini doğru bir şekilde yansıtmalıdır ve araştırma metninde yer almayan bilgiler özete dâhil edilmemelidir (APA, 2009: 36). Day'e göre (2000: 23) iyi bir özeti iyi bir makale izler; kötü bir özet ise makalenin sorunlu olacağına dair bir göstergedir.

Huckin'e (2001) göre makale özetlerinde en az dört ayırt edilebilir işlev vardır:

- a) Bir çalışmanın konu, yöntem ve temel bulgularının küçük bir özeti okuyucuya veren, bağımsız küçük metin (mini-text) işlevi görür.
- b) Okurların makalenin tamamını okuyup okumalarına karar vermelerine yardım eden, göz atma aracı işlevi görür.
- c) Makalenin tamamını okumayı planlayan okuyuculara bir yol haritası veren önizleme işlevi görür.
- d) Deneyimli özet yazarları ve editörler için dizinleme yardımı sağlar.

Özet metni, çalışmanın özlü ve yeterli şekilde yansıtılmasını amaçlar; çünkü araştırmacılar genellikle özeti okuduktan sonra çalışmanın tamamını okuyup okumamaya karar vermektedir. Ayrıca, alanyazın taranırken bazı veri tabanlarında sadece özete yer verildiği görülmektedir. Çalışma içeriğinin hızla taranmasını sağlayan özetler, araştırmacıların alanyazını da hızlı, kolay ve kapsamlı bir biçimde taramalarını ve çalıştıkları konuda güncel bilgilere hızlı biçimde ulaşmalarını sağlar. Bu bakımdan bir makalede başlıktan sonra en önemli birim özetir (Yılmaz ve Emiroğlu, 2005: 29).

Dener ve Yıldızeli'ne (2006: 40, 41) göre özetler:

- a) İlgili çalışmanın çok daha geniş kitlelere yaygınlaştırılmasını sağlar veya bu yaygınlaştırmayı hızlandırır.
- b) Çalışmanın, bilgisayar aracılığı ile uluslararası veritabanlarına işlenmesini kolaylaştırır. Bu yolla çalışmanın dikkat çekme ihtimalini ve paylaşımını artırır.
- c) Okurun çok büyük sayılara varan güncel alanyazını, asıl kaynağa başvurmasına gerek kalmadan izleyebilmesini sağlar.
- d) Okuru, herhangi bir çalışması için gerekli olan kaynaklara ve diğer veritabanı öğelerine kolaylıkla ulaştırır.
- e) Hem önceki çalışmalardan yararlanmada verimliliği yükseltir, hem de yazarların birbirlerinden habersiz olarak benzer uğraşlar vermelerini önler.

Bilimsel Metinlerde Özet Türleri

Alanyazında (Bailey, Powell & Shuttleworth, 1994; Yıldızeli ve Dener, 2005; Tonta, 2008) bilimsel metinlerde üç tür özet bulunabileceği belirtilmektedir:

- a) *Tanıtıcı Özet (Indicative Abstract)*: Tanıtıcı özetler, çalışmanın konusunu ve kapsamını yansıtır ancak yöntem ve bulgularını net bir şekilde ortaya koymaz.

Yazıdaki ana konuları listeleyen, içindekiler sayfasının paragraf biçimine sokulmuş şekline benzeyen (Tonta, 2008) bu tür özetler, daha çok ana metne ulaşmanın ücretli olduğu veri tabanlarında okuyucunun makalenin içeriğine ilgi duymasını sağlayarak makaleyi satın almasını teşvik etmek amacıyla yazılır. Yıldızeli ve Dener'e (2005: 174) göre tanıtıcı özetler, makale hakkında doyurucu bilgi vermediği için özeti okuyan araştırmacı üzerinde bir tür tatminsizlik duygusu yaratabilir.

b) *Bilgilendirici Özet (Informative Abstract)*: Makalenin bütününe yansıtmaya çalışan bu tür özetlerde; çalışmanın amacı, yöntemi, bulguları ve sonucu hakkında kısa bilgiler verilir. Bilgilendirici özeti okuyan araştırmacı, bütününe okumasa da makale hakkında yeterli bilgiye ulaşabilir. Bilimsel makalelerde ve tezlerde daha çok bu tür özetler tercih edilir (Yıldızeli ve Dener, 2005: 174).

c) *Yapılandırılmış Özet (Structured Abstract)*: Çalışmayı ayrıntılı bir biçimde özetleyen türdür (Tonta, 2008). Yapılandırılmış özetinde bilgilendirici özetteki birimler daha geniş ve birbirinden ayrıştırılmış biçimde yer alır. Bu tür özetlerde çalışmanın amacı, yöntem, bulgular, sonuçlar gibi birimler birbirinden ayrı başlıklar ve paragraflar halinde bulunur. Bazı dergiler yazarları bir biçim birliğine yönlendirmek amacıyla yapılandırılmış özet isteyebilmektedir (Yıldızeli ve Dener, 2005: 176, 177).

Özet Metnin Uzunluğu

Özet metnin uzunluğuna dair kesin bir sınır olmamakla beraber, çeşitli kaynaklarda (Büyüköztürk vd., 2008; APA, 2009; Karasar, 2011) bilimsel makalelerde özetin 120 kelimeyi geçmemesi gerektiği belirtilmiştir. Özetin uzunluğu 120 kelimeyi geçerse, veri tabanına sığdırabilmesi için daha sonra başkaları tarafından kısaltılması gerekebilir. Bu kısaltmanın başkaları tarafından yapılması, özetin metni temsil gücünü azaltarak makalenin okunma oranını azaltabilir (APA, 2009). Tezlerde ise, özet metin biraz daha uzun ve ayrıntılı olabilmektedir. Bununla birlikte tez özetlerinin 400 sözcüğü geçmemesi beklenmektedir (Karasar, 2011). Bu sınırlara uymak için özetinde gereksiz sözcük ve yinelemelere, şekil, çizelge, yararlanılan kaynaklara yer verilmez (Karasar, 2011).

İyi yazılmış bir özet; ilgili kurumun belirttiği boyutu aşmamalı, nesnel, muğlaklıktan arınmış, kolayca okunabilecek şekilde yazılmalı ve gereksiz sözcüklerden ayıklanmalıdır. Özetinde; açık ve kısa bir anlatım oluşturulmalıdır.

Özet - Anahtar Sözcükler İlişkisi

Anahtar sözcükler; kaynak arama, kaynak gösterimi ve bilgisayar taramalarında son derece önemlidir (Tischler, 2005; Raymond, 2006'dan akt. Yılmaz ve Emiroğlu, 2005: 29). Çünkü birçok okuyucu alanyazını tararken anahtar sözcükler aracılığı ile özet ve çalışmalara ulaşabilmektedir. Özetinde, doğru anahtar sözcük kullanılması, ilgi duyan kişilerin çalışmayla karşılaşma ihtimalini artırır (APA, 2009: 36).

Özet Metinlerinin Yapısı

Alanyazında, bilimsel özetleri inceleyen metindilbilimsel çalışmalar yer almaktadır (Weissberg ve Buker, 1990; Salager-Meyer, 1992; Bhatia, 1993; Hyland, 2000; Martin, 2003; Samraj, 2005; Promsin, 2006; Tseng, 2011). Bu kaynaklarda bilimsel yazıların özet metinlerinde 4 veya 5 birimden bahsedilmektedir.

Swales'in (1990) araştırma yazılarının giriş bölümleri için ortaya koyduğu *Bir Araştırma Alanı Yarat (Create a Research Space)* modeline benzer şekilde, Bhatia (1993) araştırma yazılarının özet bölümlerinde yer verilen retorik hareketleri (moves) belirlemiştir. Bhatia (1993) çalışmasında “amacı ortaya koyma (introducing purpose)”, “yöntemi tanımlama (describing methodology)”, “bulguları özetleme (summarizing results)” ve “sonuçlar sunma (presenting conclusions)” retorik hareketlerini belirlemiştir.

Weissberg ve Buker'in (1990) modelinde özet birimleri şu şekilde belirlemiştir: Arka plan (background), amaç (purpose), yöntem (method), bulgular (results) ve sonuç (conclusion). Weissberg ve Buker, bu birimlerden arka planının zorunlu olmadığını, tercihe bağlı olduğunu belirtmektedir. Hyland'ın (2000) önerdiği yapı da benzer şekildedir. Hyland'ın (2000) modelindeki birimler ise şunlardır: Giriş (introduction), amaç (purpose), yöntem (method), ürün (product) ve sonuç (conclusion). Küçük isim farklılıklarına rağmen Swales ve Feak'in (2004) modelinde de aynı birimler yer almaktadır (Akt. Tseng, 2011).

Alanyazındaki bu modeller çeşitli araştırmalarda kullanılmıştır. Promsin'in (2006) çalışmasında Taylandlı öğrenciler tarafından yazılan, mühendislik alanındaki İngilizce tezlere ilişkin özetler (40 özet), Bhatia'nın (1993) modeli temel alınarak incelenmiştir. İnceleme sonunda metin birimlerine yer verilme oranı “amaç”ta %100, “yöntem”de %97.5, “bulgular”da %90, “sonuç”ta ise %30'dur.

Anderson ve Maclean (1997), Weissberg ve Buckers'in modelini 80 tıp makalesi üzerinde; Lau (2004) ise Hyland'ın modelini fen bilimleri alanındaki 80 makalede uygulamıştır. Ancak bu araştırmalarda incelenen makalelerin çoğunda belirtilen birimlerin tamamının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Cross ve Oppenheim (2006) ise makale özetleri üzerindeki araştırmasında yöntem ve bulgular dışındaki birimlerin özetlerde mutlaka bulunduğunu ancak diğer birimlerin bulunmasının zorunlu görülmediğini belirtmiştir.

Ren ve Li (2011) tarafından yapılan çalışmada Çinli yüksek lisans öğrencileri tarafından yazılan İngilizce tez özetleri (f=25) ve uzmanlar tarafından yazılan araştırma makalesi özetleri (f=25) retorik hareketler açısından incelenmiştir. Hyland'ın (2000) retorik hareketler sınıflandırması (giriş, amaç, yöntem, ürün ve sonuç) temel alınarak yapılan incelemede tezlerde amaç, yöntem ve sonucun başarıyla yazıldığı; araştırma makalelerinde ise amaç ve sonuçtaki yüksek başarıya rağmen yöntem biriminin yazımında sorunlar olduğu belirlenmiştir.

Santos'un (1996) dilbilim alanındaki 94 makalede yaptığı analizde araştırmanın sunumu (presenting the research) ve yöntem birimlerinin makalelerin tamamına yakınında, bulguların % 80'inde; tartışmanın (discussing) % 53'ünde, alanyazındaki yerinin (situating the research) ise % 43'ünde yer aldığı

belirlenmiştir. Tseng'in (2011) 90 dilbilim makalesi üzerindeki incelemesinde metin birimlerine yer verilme oranları şöyledir: Giriş % 41, amaç % 96, yöntem % 97, bulgular % 91, sonuç % 74.

Yukarıda belirtilen araştırmalar bir arada değerlendirildiğinde amaç, yöntem ve bulguların bilimsel araştırma özetlerinde bulunması gerektiği hususunda mutabakat varken “giriş” biriminin olması zorunlu görülmemiştir. “Sonuç” biriminin gerekliliği girişten önemli görülse de amaç, yöntem ve bulgular kadar önemli görülmemiştir. Bu araştırmada giriş birimine gerek görülmemiş, bulgular ve sonuç biriminin birleştirilebileceği düşünülmüştür. Buna göre özet metin birimleri (a) amaç, (b) yöntem, (c) bulgular ve sonuç şeklinde belirlenmiştir.

Alanyazın taramasında Türkiye’de bilimsel özetlerle ilgili bir araştırmaya rastlanmamıştır. Yurtdışındaki çalışmalar ise yukarıdaki örneklerde olduğu gibi özet birimlerinin var olup olmadığını belirlemekle sınırlı kalmıştır. Bu çalışmada ise özet birimlerinin var olup olmadığının yanında hangi kalitede oluşturuldukları ve bu birimlerin oluşturulmasındaki sorunlar da değerlendirilmiştir.

Amaç

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de eğitim (eğitim bilimleri ve alan eğitimi) alanında yapılan lisansüstü tezlerin özet metinlerinin yazım tekniği bakımından değerlendirilmesidir. Çalışmanın alt amaçları ise şunlardır:

Eğitim alanında yapılan lisansüstü tezlerin özetlerinde;

1. Metin birimlerinden “amaç”, “yöntem” ve “bulgular ve sonuç”ün yazımındaki başarı düzeylerini ve sorunları belirlemek,
2. İşlevsel olmayan birimleri ve bunların sıklık düzeyini belirlemek
3. Metin birimlerini oluşturma başarısında alana ve tez türüne (yüksek lisans, doktora) göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek.

YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Araştırmada değerlendirilecek tez özetlerine ulaşmak için Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezine ait veri tabanından yararlanılmıştır. Ulusal Tez Merkezi tarama sayfasında (<http://tez2.yok.gov.tr/>) yapılan taramalarda eğitim ile ilgili ana bilim dallarına ait, tam metin olarak ulaşılabilen 1821’i yüksek lisans; 341’i doktora tezi olmak üzere toplam 2162 tez çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Evrendeki tezlerin tamamının değerlendirilmesi çalışmanın sınırlılıkları açısından mümkün görülmediğinden oranlı eleman örnekleme yöntemiyle tezlerin % 10’u değerlendirmeye alınmıştır (Karasar, 2006: 113).

Bu çalışmada evrendeki tez sayısı (2162) belirlendikten sonra tezler ana bilim dallarına (tarih eğitimi, Türkçe eğitimi, fizik eğitimi, resim eğitimi, matematik eğitimi, eğitimde program geliştirme vb.) göre ayrılarak her ana bilim dalındaki tezlerin % 10’u örnekleme alınmıştır. Bunun için tez türüne (yüksek lisans – doktora) ve ana bilim dallarına göre yapılan taramalarda çıkan tezler numaralandırılmış, 1. tezdten başlayarak sırasıyla her 10. tez örnekleme alınmıştır (1. tez, 11. tez, 21. tez, 31. tez

gibi). Böylece her ana bilim dalından ve farklı türlerden (yüksek lisans – doktora) tez, evrendeki payı oranında örnekleme dâhil edilmiştir.

Tablo 1. Çalışmanın Evren ve Örneklemine Giren Tezlerin Dağılımı

Tez Türü	Evren		Örneklem	
	f	%	f	%
Yüksek Lisans	1821	% 81,1	182	81.1
Doktora	341	% 18.9	34	18.9
Toplam	2162	% 100.0	216	% 100

Veri Toplama Araçları ve İşlemler

Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen ve “Tez Özetlerini Değerlendirme Ölçeği” (TÖDÖ) ve “Tez Özetlerinde Karşılaşılan Sorunları Belirleme Envanteri” (TÖSBE) kullanılmıştır. Söz konusu ölçme araçlarının geliştirilmesinde şu aşamalar izlenmiştir.

Alanyazın Taraması: İlgili kaynaklardan (Swales, 1990; Bhatia, 1993; Yılmaz ve Emiroğlu, 2005; Day, 2000; Dener ve Yıldızeli, 2006; Yıldızeli ve Dener, 2005; Karasar, 2006, 2011; APA, 2009) yararlanılarak bir tez özetinde bulunması gereken metin birimleri ve bunların yazımında dikkat edilmesi gereken ilkeler belirlenmiştir.

Ölçme Araçlarının Taslağının Oluşturulması: Alanyazından elde edilen bilgiler doğrultusunda bir tez özetinde bulunması gereken metin birimleri ve bunların taşınması gereken nitelikler kodlanmıştır. Diğer taraftan araştırmacılar örneklem içerisinde tesadüfi olarak seçtikleri 3 başarılı, 3 orta düzeyde, 3 başarısız tez özetini birlikte değerlendirmişler, bu özetleri başarılı veya başarısız kılan nitelikleri belirlemişlerdir. TÖDÖ’deki maddelerin yazımında alanyazın taramasında ortaya çıkan kodlamalar ile tezler üzerinde belirlenen niteliklerden yararlanılmıştır.

Bhatia (1993) tarafından bilimsel araştırmalar için 4 retorik hareket belirlenmiştir. Bunlar: Amacı ortaya koyma, yöntemi tanımlama, bulguları özetleme ve sonuçları sunmadır. Özet metinlerde 3 ve 4. hareketlerin ayrı ayrı ortaya çıkması zor olduğundan bu iki hareket birleştirilerek TÖDÖ’de ana birimler olarak “amaç”, “yöntem” ve “bulgular ve sonuç” belirlenmiştir. Bu birimlerden “yöntem” biriminin ise “evren ve örneklem-çalışma grubu”, “veri toplama araçları”, “işlem (desen ve uygulama)” ve “veri çözümleme” alt birimlerden oluştuğu kabul edilmiştir. 0-16 puan aralığında bir dereceli puanlama anahtarı olarak hazırlanan TÖDÖ’de her birimde verilecek puanların karşılığı nesnel biçimde açıklanmıştır.

Uzman Görüşü: Hazırlanan taslak form, 3’ü ölçme-değerlendirme, 2’si Türkçe öğretimi alanında olmak üzere 5 uzmanın kapsam ve yapı açısından değerlendirmesine sunulmuştur. Bu uzmanların önerileri doğrultusunda bazı düzenlemeler yapılarak TÖDÖ’ye son biçimi verilmiştir (Bkz. Ek-1).

TÖSBE’nin geliştirilmesinde ise örnek metinler üzerinde TÖDÖ’de belirlenen metin birimlerinin oluşturulmasıyla ilgili sorunlar kodlanmıştır. Bu kodlamalarla belirlenen sorun envanteri her tez özetine uygulanmıştır. Daha önce karşılaşılmayan bir sorun tespit edildiğinde yeni sorun envantere eklenmiştir.

Kodlayıcılar Arası Uyum: Ölçme araçlarının güvenilirliğini denetlemek için ilk olarak evren içerisinde tesadüfî örnekleme yöntemiyle belirlenen 10 tez, 2 araştırmacı tarafından birlikte değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmede araştırmacıların özet birimlerine verdikleri puanlar ve belirlenen sorunlar karşılaştırılmış, farklılıkların nereden kaynakları belirlenmiştir. Daha sonra iki kodlayıcı evren içerisinde yer alıp örnekleme yer almayan 50 metin üzerinde birbirinden bağımsız biçimde kodlamalar yapmışlardır. Bu kodlamalar üzerinde yapılan Pearson Korelasyon Analizinde kodlayıcılar arası uyum düzeyi TÖDÖ için $r=.92$; TÖSBE için $r=.90$ olarak bulunmuştur.

Veri Çözümleme Teknikleri

İncelenen tez özetlerinde metin birimlerindeki başarı düzeylerini değerlendirmek için TÖDÖ; bu birimlerdeki sorunları değerlendirmek için TÖSBE kullanılmıştır. Elde edilen veriler, bilgisayar ortamına aktarılmış, betimsel istatistik teknikleri (frekans, ortalama, yüzde, standart sapma) kullanılarak çözümlenmiştir. Özet yazımında tez türüne ve alana göre anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek üzere ise bağımsız örneklemler t testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır.

BULGULAR

Çalışmada incelenen tezlerde özet metin birimleri olarak belirlenen “amaç”, “yöntem” ve “bulgular ve sonuç” birimleri “Tez Özetlerini Değerlendirme Ölçeği”ne göre değerlendirilmiş, sonuçlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Tez Özetlerinde Metin Birimlerindeki Başarı Düzeyi

Metin Birimi	Tez türü	n	Ort.	SS	Başarı Yüzdesi	t	sd	p	Anlamlı fark	
Amaç (0-4 puan)	YL	182	3.52	1.165	% 88	-2.106	214	0.036	Var	
	DR	34	3.94	0.343	% 99					
Yöntem (0-8 Puan)	Evren ve Örneklem (0-2 Puan)	YL	182	1,01	,510	% 51	-0.859	53.425	0.373	Yok
		DR	34	1,06	,422	% 53				
	Veri Toplama	YL	182	0,87	,498	% 44				
	Tek.(0-2 Puan)	DR	34	0,79	,479	% 40				
	İşlem	YL	182	0,68	,546	% 34				
	(0-2 Puan)	DR	34	0,74	,618	% 37				
	Veri Analizi	YL	182	1,03	,951	% 52				
	(0-2 Puan)	DR	34	1,24	,955	% 62				
Yöntem	YL	182	3,58	1,695	% 45					
(0-8 Puan)	DR	34	3,82	1,381	% 48					
Bulgular ve Sonuç (0-4 puan)	YL	182	3.11	1.464	% 78	-1.573	214	0.117	Yok	
	DR	34	3.53	1.212	% 88					
Toplam (0-16 puan)	YL	182	10.21	3.439	% 64	-1.769	214	0.078	Yok	
	DR	34	11.29	2.250	% 71					

Tablo 2’ye göre tez özetlerinde en başarılı olunan metin birimi “amaç”tır (yl=%88, dr=%99). Yöntemdeki başarı oranı son derece düşükken (yl= %45; dr=%48) “bulgular ve sonuç”taki başarı nispeten daha yüksektir (yl= %78; dr=%88). Toplam başarı, yüksek lisans tezlerinde %64, doktora tezlerinde %71’dir. Bağımsız örneklemler t

testi sonuçlarına göre grupların ortalamaları arasında sadece “amaç”ta anlamlı fark vardır. Diğer metin birimlerindeki farklar istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Çalışmada TÖSBE aracılığıyla her metin biriminin oluşturulmasında karşılaşılan sorunlar belirlenmiştir. Yüksek lisans ve doktora tezlerinin karşılaştırmasını sağlamak için tabloda frekanslarla birlikte ortalamalar da sunulmuştur.

Tablo 3. Tez Özetlerinde “Amaç”ın Oluşturulması İle İlgili Sorunlar

No	Sorun	YL		DR	
		f	%	f	%
1	Amacın ifade edilmemesi	14	%7.7	0	%0
2	Amacın çalışmanın kapsamına göre daha dar biçimde ifade edilmesi	9	%4.9	0	%0
3	Amacın çalışmanın kapsamına göre daha geniş biçimde ifade edilmesi	4	%2.2	1	%2.9
4	Amacın muğlak biçimde ifade edilmesi	3	%1.6	0	%0
Toplam		30	%16.5	1	%2.9

Tablo 3’e göre tezlerde amacın yazımıyla ilgili olarak en çok karşılaşılan sorun, amacın ifade edilmemesidir (%7.7). Bunun yanında bazı tezlerde çalışmanın amacının kapsamından daha dar veya geniş ifade edildiği görülmektedir. Amaçla ilgili sorunların sıklığı yüksek lisans tezlerinde 30 (%16.5), doktora tezlerinde 1’dir (%2.9).

Tablo 4. Tez Özetlerinde “Yöntem”in Oluşturulması İle İlgili Sorunlar

	YL		DR		
	f	%	f	%	
a. Evren ve Örneklem (Çalışma Grubu) İle İlgili Sorunlar					
1	Çalışma evreni ve/veya örnekleme ilişkin hiçbir bilgi verilmemesi	85	%46.7	12	%35.3
2	Evrene ve/veya örnekleme ilişkin bilgilerin yetersiz olması	133	%73.1	29	%85.3
3	Örneklem yöntemi/sürecine ilişkin hiçbir bilgi verilmemesi	98	%53.8	24	%70.6
4	Örneklem yöntemi/sürecine ilişkin bilgilerin yetersiz olması	22	%12.1	1	%2.9
Toplam		338	%185.7	66	%194.1
b. Veri Toplama Araçlarıyla (VTA) İlgili Sorunlar					
1	VTA hakkında hiçbir bilgi verilmemesi	36	%19.8	8	%23.5
2	VTA'nın hangi amaçla kullanıldığına ilişkin bilgi verilmemesi	42	%23.1	5	%14.7
3	VTA'dan elde edilen ölçümlerin geçerliğine ilişkin bilgi verilmemesi	122	%67.0	23	%67.6
4	VTA'dan elde edilen ölçümlerin güvenilirliğine ilişkin bilgi verilmemesi	128	%70.3	23	%67.6
5	Ölçme aracının niteliğiyle (likert, çoktan seçmeli, açık uçlu vb.) ilgili bilgi verilmemesi	62	%34.0	12	%35.3
Toplam		390	%214.3	71	%208.8
c. İşlem (Desen ve Uygulama) İle İlgili Sorunlar					
1	Araştırmanın işlem basamakları/deseni (nicel-nitel) hakkında bilgi verilmemesi	66	%36.3	12	%35.3
2	Çalışmanın uygulama aşamaları ile ilgili bilgi verilmemesi	65	%35.7	16	%47.1
3	Çalışmanın uygulama aşamaları ile ilgili bilginin yetersiz olması	81	%44.5	21	%61.8
Toplam		212	%116.5	49	%144.1
d. Veri Çözümleme / Analiz Teknikleri İlgili Sorunlar					
1	Veri çözümleme/analiz teknikleriyle ilgili hiçbir bilgi verilmemesi	78	%42.9	14	%41.2
2	Veri çözümleme/analiz teknikleriyle bazı bilgiler verilmiş ama yetersiz.	25	%13.7	2	%5.9
Toplam		103	%56.6	16	%47.1
GENEL TOPLAM		1043	%573.1	202	%594.1

Tablo 4'e göre tez özetlerinde yöntemle ilgili sorunların toplam sıklığı yüksek lisans tezlerinde 1043 (%573.1) doktora tezlerinde ise 202'dir (%594.1). En çok sorun evren-örneklem ve veri toplama araçlarıyla ilgili bilgilerin verilmesinde ortaya çıkmaktadır.

Tablo 5. Tez Özetlerinde “Bulgular ve Sonuç”un Oluşturulması İle İlgili Sorunlar

No	Sorun	YL		DR	
		f	%	f	%
1	Çalışmanın bulguları ve sonucundan hiç bahsedilmemiştir.	27	%14.8	3	%8.8
2	Çalışmanın bulgular ve sonucuyla ilgili bilgiler yeterli değildir.	28	%15.4	3	%8.8
	Toplam	55	%30.2	6	%17.6

Tablo 5'e göre yüksek lisans tezlerinin % 14.8'inde, doktora tezlerinin %8.8'inde çalışmanın bulgular ve sonucundan hiç bahsedilmemiştir. Çalışmanın bulgular ve sonucuyla ilgili olarak verilen bilgilerin yeterli olmadığı tezlerin sıklığı da benzer oranlardadır.

Çalışmada tez özetlerinde işlevsel olmayan metin birimleri de tespit edilmiştir.

Tablo 6. Tez Özetlerinde İşlevsel Olmayan Metin Birimleri

No	Sorun	YL		DR	
		f	%	f	%
1	Veri analizinde kullanılan bilgisayar programının (SPSS, Excell vb.) kullanıldığı belirtilmesi	43	%23.6	11	%32.4
2	Örneklem hakkında gerekli olmayan (okul adı, şube adı vb.) bilgilere yer verilmesi	32	%17.6	4	%11.8
3	Yapılan istatistiksel işlemlerle ilgili gereksiz bilgi (anlamlılık değeri, t değeri vb.)	19	%10.4	5	%14.7
4	Literatür taraması yapıldığının belirtilmesi	16	%8.8	2	%5.9
5	Çalışmanın kapsamıyla doğrudan ilgili olmayan açıklama ve/veya tanımlara yer verilmesi	3	%1.6	0	%0.0
	Toplam	113	%62.1	22	%64.7

Tez özeti, uzun bir çalışmanın sınırlı sayıda kelime ile ifade edilmesini gerektirmektedir. Bu açıdan özetle “fazla”lık sayılabilecek gereksiz bilgilere yer verilmemesi gerekir. Buna rağmen işlevsel olmayan metin birimlerinin sıklığı yüksek lisans tezlerinde 113 (%62.1), doktora tezlerinde 22'dir (%64.7).

Çalışmada tezler, yapıldığı ana bilim dalına göre 3 kategoriye ayrılarak tez özetlerini yazma başarısında alanlara göre farklılık oluşup oluşmadığı Tek Yönlü Varyans Analizi ile test edilmiştir.

Tablo 7. Alanlara Göre Tez Özetleri Yazımında Başarı Düzeyleri

Alan	n	Ort.	SS	Başarı Yüzdesi
Sosyal Bilimler	75	8,77	4,200	% 54,8
Fen Bilimleri	35	10,26	2,430	% 64,1
Eğitim Bilimleri	106	11,56	2,169	% 72,3
Toplam	216	10,38	3,300	% 64,9

Alanlara göre yapılan değerlendirmede tez özeti yazımındaki başarı oranı sosyal alanlarda % 54,8; sayısal alanlarda % 64,1; eğitim bilimleri alanında % 72,3'tür.

Tablo 8. Tez Özetleri Toplam Puanının Alanlara Göre Varyans Analizi

Varyansın Kaynağı	Kareler Top.	sd	Kareler Ort.	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	340,878	2	170,439	18,152	0.000	Eğitim Bil. ile diğer alanlar
Gruplar İçi	1999,993	213	9,390			
Toplam	2340,870	215				

Tablo 7, tez özetleri toplam puanı ortalamalarında alanlara göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$F_{(2-213)} = 18,152$; $p < 0.01$]. Scheffe testinin sonuçlarına göre bu fark, eğitim bilimleri alanıyla diğer alanlar arasında ortaya çıkmaktadır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Türkiye’de eğitim bilimleri alanındaki yüksek lisans ve doktora tezlerinin özetleri üzerinde yapılan bu çalışmada bir tez özetinde bulunması gereken metin birimlerinden amaç, yöntem, bulgular ve sonuç birimleri incelenmiştir. Konuyla ilgili alanyazın taramasında Türkiye’de bilimsel özetlerle ilgili bir araştırmaya rastlanmamıştır. Yurtdışındaki çalışmalar ise (Weissberg ve Buker, 1990; Salager-Meyer, 1992; Bhatia, 1993; Hyland, 2000; Martin, 2003; Samraj, 2005; Promsin, 2006; Tseng, 2011) özet birimlerinin var olup olmadığını belirlemekle sınırlı kalmıştır.

Daha önce yapılan birçok çalışmada (Santos, 1996; Promsin, 2006; Cross ve Oppenheim, 2006; Ren ve Li, 2011; Tseng, 2011) incelenen tezlerin ve makalelerin tamamına yakınında yöntem biriminin yer aldığı belirlenmiştir. Bu çalışmada özet birimlerinin var olup olmadığının yanında hangi kalitede oluşturuldukları da değerlendirilmiştir. İncelenen tezlerde “amaç” ve “bulgular-sonuç”ta göreceli bir başarı söz konusu olmakla birlikte “yöntem” biriminde başarının düşük olduğu ve bu birimle ilgili birçok sorun olduğu belirlenmiştir. Ulaşılan sonuçlar, bilimsel metinlerin özetleri üzerinde yapılan araştırmalarda özet birimlerinin kalitesi ve bu birimlerle ilgili sorunların da değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur.

Yöntem biriminin yazımındaki sorunlar tez yazarlarının yöntem bilgisinin zayıf olmasından kaynaklanıyor olabilir. Nitekim birçok araştırmada (Sağlam-Arı, Güneri-Tosunoğlu, Yücel-Toy, 2009; Evrekli, İnel, Deniz ve Balım, 2011; Erdoğan, 2013) Türkiye’deki lisansüstü tezlerdeki yöntemle ilgili sorunlar ortaya konulmuştur.

Metin birimlerindeki başarı düzeyinde ve sorunların dağılımında yüksek lisans ve doktora tezleri arasında kayda değer bir fark bulunmamaktadır. Bu durum, doktora tezlerinde beklenen bilimsel gelişmeye aykırı görünmektedir.

Tez özetlerinde, metin birimlerinin çoğu zaman eksik verilmesinin yanında işlevsel olmayan (gereksiz) birimlere de sıkça yer verildiği görülmektedir. Buna

bağlı olarak tez yazarlarının özet yazma konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları düşünülmektedir.

Alanlara göre yapılan değerlendirmede en başarısız alanın sosyal bilimler, en başarılı alanın ise eğitim bilimleri olduğu görülmektedir.

ÖNERİLER

Çalışmanın bulgularından hareketle aşağıdaki öneriler sunulabilir.

a) Eğitim alanındaki lisansüstü tez yapan öğrenciler için *bilimsel araştırma yöntemleri* dersinin zorunlu olması ve bu derslerin söz konusu alanda gerçekten uzman olan kimselerce verilmesinin sağlanması gerekir.

b) Lisansüstü öğrencilerin *bilimsel yazma süreciyle* ilgili bağımsız bir ders almaları bu konudaki sorunların çözümüne katkı sağlayabilir. Bu ders kapsamında bilimsel dilin öğretilmesinde *metindilbilimsel yöntemlerden* yararlanılmalıdır.

c) Lisansüstü tezlerin niteliğini artırmak için öğrencilerin *akademik yazma merkezleri* aracılığıyla *bilimsel yazma sertifikası* almalarına yönelik bir sistem tartışılmalıdır.

d) Tez özetlerindeki metin birimleri üzerindeki çalışmalar farklı disiplinlerde tekrar edilerek karşılaştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Anderson, K., & Maclean, J. (1997). A genre analysis study of 80 medical abstracts. *Edinburgh Working Papers in Applied Linguistics*, 8, 1-23.
- APA. (2009). *Amerikan Psikoloji Derneği Yayım Kılavuzu*. İstanbul: Kaknüs Yayıncılık
- Bailey, E. P., Powell, P. A., & Shuttleworth, J. M. (1994). *Bilimsel Makaleleri Hazırlama ve Yazma Tekniği*. İstanbul: Birsen Yayınevi.
- Bhatia, V. K. (1993). *Analysing Genre: Language Use in Professional Settings*. London: Longman.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yay.
- Cross, C., & Oppenheim, C. (2006). A genre analysis of scientific abstracts. *Journal of Documentation*, 62 (4), 428-446. DOI:10.1108/00220410610700953, <http://dx.doi.org/10.1108/00220410610700953>
- Day, R. A. (2000). *Bilimsel Bir Makale Nasıl Yazılır ve Yayımlanır?* (Çev. Gülay Aşkar Altay). TÜBİTAK Yay.
- Dener, H. ve Yıldızeli, A. (2006). Öz Yazma: Süreç ve İlkeleri. *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık 4. Ulusal Sempozyumu* (17 Kasım 2006 -Ankara). <http://uvf.ulakbim.gov.tr/tip/sempozyum4/page37-48.pdf>
- Erdoğan, İ. (2013). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: Sorunlar ve Çözümler. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (1), 1-12.
- Evrekli, E., İnel, D., Deniz, H. ve Balım, A. G. (2011). Fen Eğitimi Alanındaki Lisansüstü Tezlerdeki Yöntemsel ve İstatistiksel Sorunlar. *İlköğretim Online*, 10(1), 206-218.
- Huckin, T. (2001). Abstracting from abstracts. In: Hewings, M. (Ed.). *Academic writing in context: Implications and applications*. (pp.93-103). Birmingham, UK: University of Birmingham Press.

- Hyland, K. (2000). *Disciplinary discourse: Social interactions in academic writing*. London: Longman.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yay.
- Karasar, N. (2011). *Araştırmalarda Rapor Hazırlama*. Ankara: Nobel Yay.
- Lau, H. H. (2004). The structure of academic journal abstracts written by Taiwanese PhD students. *Taiwan Journal of TESOL*, 1(1), 1-25.
- Martin, P. M. (2003). A genre analysis of English and Spanish research paper abstracts in experimental social sciences. *English for Specific Purposes*, 22 (1), 25-43.
- Promsin, P. (2006). An Analysis of Moves and Modality in English Engineering Abstracts. *NIDA Language and Communication Journal*, 11, 43-61.
- Ren, H. & Li, Y. 2011. A comparison study of the rhetorical moves of abstracts in published research articles and master's foreign language theses. *English Language Teaching*, 4(1),162-166.
- Sağlam-Arı, G., Armutlu, C., Güneri-Tosunoğlu, N., Yücel-Toy, B. (2009). Nicel Araştırmalarda Metodoloji Sorunları: Yüksek Lisans Tezleri Üzerine Bir Araştırma. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 64 (4), 15-37.
- Salager-Meyer, F. (1992). A text-type and move analysis study of verb tense and modality distribution in medical English abstracts. *English for Specific Purposes*, 11 (2), 93-113.
- Samraj, B. (2005). An exploration of a genre set: Research article abstracts and introductions in two disciplines. *English for Specific Purposes*, 24 (2), 141-156.
- Santos, M. B. (1996). The textual organization of research paper abstracts in applied linguistics. *Text*, 16(4), 481-499. DOI:10.1515/text.1.1996.16.4.481, <http://dx.doi.org/10.1515/text.1.1996.16.4.481>
- Swales, J. M. (1990). *Genre Analysis: English in academic and research setting*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tonta, Y. (2008). Öz Hazırlama. <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/courses/fall2007/sb5002/sb5002-5a-oz-hazirlama.pdf> (Erişim Tarihi: 25.07.2012)
- Tseng, F. (2011). Analyses of Move Structure and Verb Tense of Research Article Abstracts in Applied Linguistics Journals, *International Journal of English Linguistics*, 1(2), 27-39. DOI: 10.5539/ijel.v1n2p27
- Weissberg, R., & Buker, S. (1990). *Writing up research: Experimental research report writing for students of English*. New Jersey: Prentice Hall.
- Yıldızeli, A. ve Dener, H. I. (2005): Makalelerde Öz Hazırlama Üzerine. İçinde: Yılmaz, O. (Ed.): *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık-2005: 3. Ulusal Sempozyum*. Ankara: TÜBİTAK, 170-199.
- Yılmaz M. C. ve Emiroğlu O. N. (2005) Bilimsel Makale Nasıl Yazılır? *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 1(2), 26-38.

EK-1: TEZ ÖZETLERİNİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ (TÖDÖ)

METİN BİRİMİ	PUAN	NİTELİK	
1. AMAÇ (0-4 Puan)	0	Çalışmanın amacı ifade edilmemiştir.	
	2	Çalışmanın amacı verilmiş, ancak yeterince açık değil.	
	4	Çalışmanın amacı açık biçimde ifade edilmiştir.	
2. YÖNTEM (0-8 Puan)	2.1. Evren ve Örneklem (Çalışma Grubu) (0-2 Puan)	0	Evrene, örnekleme, örnekleme yöntemine / sürecine, örneğe / çalışma grubuna ilişkin tanıtıcı bilgi hiç verilmemiş.
		1	Evrene, örnekleme, örnekleme yöntemine / sürecine, örneğe / çalışma grubuna ilişkin bazı tanıtıcı bilgiler verilmiş ancak yetersiz.
		2	Evrene, örnekleme, örnekleme yöntemine / sürecine, örneğe / çalışma grubuna ilişkin tanıtıcı bilgiler yeterince verilmiş.
	2.2. Veri Toplama Araçları (0-2 Puan)	0	Veri toplama araçlarının amacına, niteliğine (likert, çoktan seçmeli, açık uçlu soru vb.) ve araçtan elde edilen ölçümlerin psikometrik özelliklerine (geçerlik, güvenilirlik) ilişkin hiç bilgi verilmemiş.
		1	Veri toplama araçlarının amacına, niteliğine (likert, çoktan seçmeli, açık uçlu soru vb.) ve araçtan elde edilen ölçümlerin psikometrik özelliklerine (geçerlik, güvenilirlik) ilişkin bazı bilgiler verilmiş ancak yetersiz.
		2	Veri toplama araçlarının amacına, niteliğine (likert, çoktan seçmeli, açık uçlu soru vb.) ve araçtan elde edilen ölçümlerin psikometrik özelliklerine (geçerlik, güvenilirlik) ilişkin bilgiler yeterince verilmiş.
	2.3. İşlem (Desen ve uygulama) (0-2 Puan)	0	Araştırmanın nicel (tarama, korelasyonel, nedensel-karşılaştırma, deneysel) ya da nitel (eylem, durum, kuram oluşturma, etnografik gibi) deseni hakkında hiç bilgi verilmemiş.
		1	Araştırmanın deseni hakkında kısmen bilgi verilmiş. Ancak desenin ayrıntıları (değişkenleri, deneysel ise türleri ve müdahalenin oluşturulması, uygulanması vb.) hakkında verilmemiş ya da yetersiz.
		2	Araştırmanın deseni ve ayrıntıları hakkında yeterince bilgi verilmiş.
	2.4. Veri Çözümleme (0-2 Puan)	0	Veri çözümleme teknikleri hakkında hiçbir bilgi (nitel veya nicel değerlendirme yöntemleri, kullanılan istatistiksel teknikler vb.) verilmemiştir.
		1	Veri çözümleme teknikleri hakkında verilen bazı bilgiler (nitel veya nicel değerlendirme yöntemleri, kullanılan istatistiksel teknikler vb.) verilmiş, ancak yetersiz.
		2	Veri çözümleme teknikleri hakkında yeterince bilgi (nitel veya nicel değerlendirme yöntemleri, kullanılan istatistiksel teknikler vb.) verilmiş.
3. BULGULAR VE SONUÇ (0-4 Puan)	0	Çalışmanın bulguları ve sonucundan hiç bahsedilmemiştir.	
	2	Çalışmanın bulguları ve sonucuyla ilgili olarak verilen bilgiler yeterli değildir.	
	4	Çalışmanın bulguları ve sonucuyla ilgili olarak verilen bilgiler yeterlidir.	

EK-2: ÖRNEK ÇÖZÜMLEMELER

Örnek 1: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Bağlamında Avrupa Ortak Dil Kriterleri Sorunsalı

(1) Günümüzde teknolojik ve sosyal alanlarda yaşanan hızlı değişimler yaşamın her alanında olduğu gibi dil alanında da yeniden yapılanmalara yol açmıştır. (2) Bu çalışmada Avrupa’da yabancı dil öğretimi bağlamında gerçekleşen gelişmeler ışığında Avrupa’da Türkçe öğretimi konusu ele alınmıştır. (3) Türkçe'nin Avrupa'daki öğretimine ilişkin durumuna yönelik değerlendirmeler bu çalışma kapsamında öncelikle öğrenci boyutuyla, daha sonra kurumsal boyutta ve öğretmen boyutuyla irdelenmiş ve Londra Elizabeth Garrett Anderson Okulu'nda Türkçe dersi alan öğrencilerin görüşleri ile T.C. Büyükelçiliği Londra Eğitim Müşaviri Vekili ve bazı Türkçe öğretmenleriyle yapılan söyleşiler veri kaynağı olarak kullanılmıştır.

Değerlendirme:

Yukarıdaki tez özetinde çalışmanın konusu belirtilmiş olmakla birlikte çalışmanın amacı belirtilmemiştir. Çalışmanın yöntemi açısından bakıldığında ise veri toplama araçları, veri çözümlene teknikleri, evren ve örneklem ve yapılan işlemler hakkında verilen bilgiler muğlaktır. Örneğin, örnekleme yöntemi ve öğrenci sayıları, ölçme aracının niteliği (likert, çoktan seçmeli, açık uçlu vb.), ölçme araçlarının geliştirilme aşamaları, elde edilen verilerin hangi teknikle çözümlendiği belli değildir. Ayrıca çalışmada ulaşılan bulgularla ilgili olarak hiçbir bilgiye yer verilmemiştir. Toplam 3 cümleden oluşan tez özetinin ilk cümlesi metne bir katkı sağlamamaktadır.

Örnek 2: Matematiksel Denklem ve İfadelerin Bilgisayar Ortamında Grafikleştirilerek Öğretilmesinin Eğitime Katkıları

(1) Teknolojinin gelişimi birçok alanda olduğu gibi matematik öğretimi alanında da etkisini göstermektedir. (2) Bilgisayar ortamında matematik öğretimi gerçekleştirebilmek amacıyla birçok mikrodünya hazırlanmıştır. (3) Bu çalışmada oluşturma yaklaşımı izlenmiş olup, matematiksel ifadelerin çalışma yapılarıyla desteklenerek, hem cebirsel hem de grafiksel olarak (1B, 2B, 3B türlerini içeren “Sihirbaz Menü” yardımıyla) sunulması amaçlanmıştır. (4) Program, hazırlanmış simgelerden, formül hesaplamalarından, sınıflandırılmış 1B, 2B, 3B grafiklerden, cebirsel fonksiyonlar ve bilgisayar ortamında öğrencilerin kendi oto kontrolleriyle uygulayabilecekleri trigonometrik ifadelerden oluşmaktadır. (5) Öğrencilerin girdiği verilerle istenilen çizimler oluşturulabilmektedir. (6) Çalışmada denklemlerin analizi ve grafiklerin elektronik ortama taşınması açıklanmaktadır. (7) Program Delphi yazılım geliştirme ortamıyla oluşturulmuştur. (8) Yazılım tasarımı öncesinde 20 matematik öğretmenine ve 20 öğrenciye ihtiyaç analizi anketi uygulanmıştır. (9) Anket bulgularının yorumlanması neticesinde; matematik öğretmenlerinin çoğunluğu, matematik alanında bir matematik yazılımının gerekliliği hususunda görüş ifade etmişlerdir. (10) Bu yazılım hedef kitlenin beklentileri ve önerileri doğrultusunda geliştirilmiştir. (11) Yazılımda üzerine yazı yazılabilen, matematiksel ifadeler girilerek grafiklerin çizilebileceği ve bunların kontrol edilebileceği bir alan oluşturulmuştur. (12) Ayrıca hesap makinesiyle hesaplamaların yapılabileceği,

kullanıma hazır cebirsel ve trigonometrik ifade ve simgelerin kullanabileceği bir ortam geliştirilmiştir. (13) Yazılım da DELPHİ dili ve PARADOX veri tabanı kullanılmıştır. (14) Çalışmada deney ve kontrol grupları oluşturulmuş olup, çalışma sonunda deney grubunun daha başarılı olduğu gözlenmiştir. (15) Öğrencilere; yazılımı değerlendirme, BDMÖ anketi uygulanmış, matematik öğretmenlerine ise; BDMÖ anketi ile yazılımın müfredata, programa, biçime, öğretime uygunluğunu ölçme anketleri uygulanmıştır. (16) Geliştirilen yazılımının değerlendirme sonuçları olumlu olduğu tespit edilmiştir.

Değerlendirme:

Yukarıdaki tez özetinde çalışmanın amacı “*Bu çalışmada oluşturmacı yaklaşım izlenmiş olup, matematiksel ifadelerin çalışma yapılarıyla desteklenerek, hem cebirsel hem de grafiksel olarak (1B, 2B, 3B türlerini içeren “Sihirbaz Menüsü” yardımıyla) sunulması amaçlanmıştır.*” şeklinde ifade edilmiştir. Ancak özeti 8. cümlesinden ve 16. cümlesinden çalışmanın amacının yazılım geliştirmek yanında geliştirilen yazılımla ilgili ihtiyaç analizi yapmak ve yazılımın etkililik düzeyini belirlemek olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre çalışmanın amacı eksik ifade edilmiştir.

Çalışmanın evren ve örnekleme hakkında verilen bilgiler yeterli değildir. 8. cümlede ihtiyaç analizi anketinin uygulandığı belirtilen öğretmen ve öğrencilerle ilgili herhangi bir bilgi (yaş, cinsiyet, sınıf vb.) verilmemiştir.

14. cümlede deney ve kontrol gruplarından bahsedilmiş ancak bu grupların nasıl oluşturulduğu, kaç kişiye oluşturulduğu, deneklerinin nasıl sağlandığı vb. bilgiler verilmemiştir. 15. cümlede de anket uygulanan öğretmen ve öğrencilerden bahsedilmekle birlikte bu örneklem için de yeterli bilgi (kaç kişi, cinsiyet, sınıf düzeyi vb.) yoktur.

Öte yandan kullanılan ihtiyaç analizi anketinin, başarı testinin ve BDMÖ anketinin kapsamı, ölçek özellikleri (likert, çoktan seçmeli, açık uçlu vb.), geçerlik ve güvenilirlikleri, kim tarafından geliştirildiği, nasıl uygulandığı gibi konularda bir bilgi verilmemiştir. Örneğin deney ve kontrol gruplarının hangi konuda başarılarının ölçüldüğü belli değildir. Ayrıca ölçme araçlarından elde edilen verilerin nasıl analiz edildiği de belirtilmemiştir.

Özeti 16. cümlesinde çalışmanın sonucu “*Geliştirilen yazılımının değerlendirme sonuçları olumlu olduğu tespit edilmiştir.*” şeklinde ifade edilmiştir. Yazılımın sonuçlarının olumlu olması bilimsel dile uygun olmayan subjektif bir ifadedir. Sonucun nasıl belirlendiği de anlaşılmamaktadır.